

ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ НА ПРИКЛАДАХ МИСТЕЦЬКОЇ СПАДЩИНИ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

О.М. Кутова,
м. Київ

У статті розглядаються естетичні засади розвитку особистості при застосуванні педагогами художньої спадщини Т.Г. Шевченка. Визначається значення його творчості для розвитку особистості студентів, оскільки художнє виховання є підґрунтям у системі всебічного розвитку молодих людей, а особистість Тараса Григоровича Шевченка для української культури в цілому, і для системи виховання зокрема, є основою, навколо якої консолідується ідеї національного, патріотичного та художнього виховання. Наводяться приклади художніх творів Кобзаря, які реалістично і правдиво зображують життя українського народу.

Ключові слова: Естетичні засади, естетичне виховання, розвиток особистості, художня спадщина.

В статье рассматриваются эстетические основы развития личности студентов при использовании педагогами художественного наследия Т.Г. Шевченко. Определяется значение его творчества для развития личности, так как художественное воспитание основополагающее в системе всестороннего развития молодежи, а личность Тараса Григорьевича Шевченко в украинской культуре в целом, и для системы воспитания в частности, является основой, вокруг которой консолидируются идеи национального, патриотического и художественного воспитания. Приводятся примеры произведений искусства Кобзаря, которые реалистически и правдоподобно отражают жизнь украинского народа.

Ключевые слова: Эстетические основы, эстетическое воспитание, развитие личности, художественное наследие.

The article deals with the aesthetic principles of individual students in the application of educators artistic heritage T. Shevchenko. Determine the value of his work for the development of individual students as art education is a basic system of comprehensive development of young people , and the identity of Taras Shevchenko for the Ukrainian culture in general , and in particular the system of education is the foundation around which consolidated the idea of a national , patriotic and Art Education . Examples fiction poet who realistically and truthfully depicting the life of the Ukrainian people .

Keywords: aesthetic principles, aesthetic education, personal development, artistic spadschyna.

Актуальність теми дослідження. Сучасний стан розвитку суспільства значно актуалізує наукові проблеми, пов'язані із становленням духовності особистості, яка є необхідною передумовою збереження і примноження інтелектуального і культурного потенціалу нації. На сьогоднішній день питання про те, як актуалізувати художню спадщину Тараса Шевченка для підростаючого покоління залишається відкритим. Тому викладач повинен володіти не тільки знаннями, але й здатністю виразити себе в творчій педагогічній діяльності, умінні залучити молодь до аналізу мистецьких творів, бачення в них реалій. Цьому сприятиме його прагнення до осмислення художньої спадщини Т.Г. Шевченка, розвитку особистості студентів та уміння виховувати у них “сприймання і розуміння культурних явищ” [4, с. 116], яке удосконалює, на думку О.П. Рудницької, здатність бачити, відчувати, споглядати. Художні образи, безпосередньо звернені до сенсорної сфери, емоцій та почуттів людини і спрямовані на те, щоб “захопити її, примусити співчувати та співпереживати” [3, с. 7]. Відтак, у педагогічних діях викладача мають виявлятися основні професійно значущі й інтелектуально-естетичні властивості його особистості, висока моральна й естетична культура.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Особливого значення в цьому контексті мають дослідження, присвячені проблемі розвитку особистості студентів засобами мистецтва: психологів І. Беха, А. Леонтьєва, В. Рибалки, С. Рубінштейна, Е. Помиткіна та ін.; педагогів М. Лещенко, Л. Масол, Н. Миропольської, О. Отич, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Щолокової та ін. Їхні праці “ґрунтуються на тому, що саме мистецтво виявляється ключем до відкриття та розуміння людської індивідуальності, найважливішим засобом ціннісно-смиислового осягнення буття” [4, с. 117]. При цьому, спільною думкою науковців, педагогів є те, що естетичне виховання не самоціль, а важлива умова і шлях досконалого і гармонійного розвитку людських засад кожної молодої людини, завданням якого є навчити її бачити красу навколишнього світу, в красі людських стосунків – духовне

благородство, доброту, сердечність і на цій основі утверджувати прекрасне в собі [3, с.177] .

Науковий аналіз досліджуваної проблеми та вивчення сучасного стану використання педагогами вищих навчальних закладів естетичного виховання студентів у навчальній та позааудиторній діяльності дав змогу виявити суперечності між:

високим рівнем теоретичної розробленості проблеми естетичного виховання студентів і недостатньою ефективністю практичної діяльності викладачів щодо естетичного виховання підростаючого покоління;

новими вимогами до змісту й організації роботи з естетичного виховання у вищому педагогічному навчальному закладі та застарілими формами і методами її проведення.

Мета статті полягає в розкритті естетичних засад розвитку особистості вищих педагогічних навчальних закладів, що відбувається через сприймання художньої спадщини Т.Г. Шевченка.

Виклад основного матеріалу. Художнє виховання є підґрунтям у системі комплексного розвитку молодих людей. Особистість Тараса Григоровича Шевченка для української культури в цілому, і для системи виховання зокрема, є стрижнем, навколо якого гуртуються ідеї національного, патріотичного та художнього виховання.

Тарас Григорович Шевченко як художник посідає одне з найпочесніших місць в українському образотворчому мистецтві. Один з-поміж художників, які започаткували новий реалістичний напрям, засновник критичного реалізму в українському мистецтві, він був одним із зачинателів і першим видатним майстром офорту у вітчизняному мистецтві й опанував усі тогочасні засоби графічного зображення. Поезія й живопис у творчості Т. Г. Шевченка нерозривно пов'язані. У живописі він був поетом, у поезії — живописцем. Малювання і поезія стали для Шевченка життєвою потребою, вираженням його творчої індивідуальності. До нас дійшло 240 поетичних творів великого Кобзаря і

1200 мистецьких робіт художника. Видатний митець творив у різноманітній техніці, навіть у скульптурі, а за успіхи у гравюрі йому було присвоєно звання академіка. Звертаючись до поетичних творів поета, можна стверджувати, що це були й прояви художника, бо сцени поем і віршів Шевченка такі мальовничі, що їх легко уявити і перенести на папір.

Специфіка мистецтва Кобзаря допомагає педагогам безпосередньо захоплюватися живими витокami світової культури: пісні, народних промислів, класичної музики, живопису, графіки, скульптури тощо. В процесі гуманізації вищої педагогічної освіти предметам естетичного циклу належить центральне місце в становленні духовності особистості викладачів. Висока емоційність, що характерна для педагогів, впливає на формування естетичної культури і передбачає широке використання засобів мистецтва.

У процесі вивчення навчальних предметів досвідчені викладачі, вмiло використовуючи аналіз художніх творів, викликають у студентів інтерес до національної культури, образотворчого мистецтва (живопис, графіка, скульптура), різноманітних жанрів народного декоративно-прикладного мистецтва (кераміка, метал, шкіра, різьблення по дереву, одяг, писанки), народного музичного фольклору (колискова пісня, щедрівки, гумористичні співаночки), народних обрядів і календарних звичаїв. Це сприяє формуванню естетичних смаків, естетичної компетентності, гордості за свій народ, любові до рідного краю. Завдяки ознайомленню з образотворчим мистецтвом, творами народних умiльців декоративно-прикладного мистецтва, народною піснею, українською класичною та сучасною музикою, літературними творами студенти пізнають особливості національного побуту, залучаються до надбань попередніх поколінь і своїх сучасників. Обізнаність у мистецтві допоможе студентам в майбутньому готувати своїх вихованців до сприймання прекрасного у житті, формувати відчуття ритму, гармонії, кольору, позитивні моральні якості і почуття, сприяти збереженню народних ремесел, звичаїв, традицій, забезпечувати розвиток творчості [1, с. 43].

Справжнє мистецтво хвилює людину при милуванні полотном

великого художника чи природою, слухаючи витвір композитора. Великий поет і художник Т.Г. Шевченко із захопленням писав, що в “істинно художньому творі є щось чарівне, красивіше самої природи, – це піднесена душа художника, це божественна творчість. Але бувають і в природі такі чудові явища, перед якими поет-художник падає навколішки і тільки дякує творця за солодкі, чарівні миті ... Багато, незліченно багато прекрасного у божественній, безсмертній природі, але тріумф і вінець безсмертної краси – збуджене щастям обличчя людини” [5, с. 145, 167].

Т. Шевченка, без перебільшення, можна назвати геніальним художником. У його картинах відбилася вся глибина і самобутність його особистості. Нині, у дні славної річниці Великого Кобзаря, ми повертаємо собі національну самосвідомість. Він був гуманістом та інтернаціоналістом, не мав ані краплини національної зарозумілості чи упередженості проти інших народів; любив Україну, за неї стояв непохитно, і себе віддав не тому, що хотів її підняти над іншими народами, а тому, що хотів бачити її рівною з іншими у сім’ї світовій – “сім’ї вольній, новій”.

Картина «Катерина» (1842), що виконана олійними фарбами, належить до скарбниці українського побутового живопису як один із перших творів критичного реалізму. Жанрові твори Шевченка

правдиво й поетично зображують життя українського народу, глибше, ніж це було в українському мистецтві, порушують соціальні проблеми.

Висновки. Живопис посідає неабияке місце в житті Тараса Шевченка. Художник ставився до образотворчого мистецтва з глибокою щирістю, воно приносило йому розраду в гіркі хвилини його життя. Прекрасно виконані малюнки окреслюють художні смаки та прагнення Шевченка і є немовби паралеллю до його віршів, служачи ілюстраціями до життя поета.

Життєвість, реалізм, енергетика, талант і велич проймають живописні твори художника. Його історична спадщина налічує десятки полотен, які зберігаються у Національному музеї Тараса Шевченка. У його фондах є цінні експонати, що належать руці майстра, а це близько двохсот робіт: портрети, пейзажі, жанрові роботи в техніці акварелі, сепії, офорту, олійного живопису. Одна лише спадщина Шевченка як живописця, графіка і гравера могла б забезпечити йому стале місце в історії мистецтва [2, с. 27].

148. ПОЧАІВСЬКА ЛАВРА З ПІВДНЯ.
Акварель. [X 1846].

Отже, постійно має відбуватися відкриття студентам Тараса Шевченка – Шевченка Поета, Шевченка Християнина, Шевченка Пророка, Генія високої культури. Залучення до світу прекрасного в живописі Т.Г. Шевченка є важливим чинником морального удосконалення особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баталіна Г.Я. Система естетичного виховання старшокласників у загальноосвітній школі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. / Баталіна Ганна Яківна; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ. 2005. – 198 с.
2. Рильський М.Т. Тарас Шевченко: біограф. нарис / Максим Рильський, Олександр Дойч. – К.: Художня культура, 1964. – 82 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька. Навч. посіб. / Оксана Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 355 с.
4. Соломаха С.О. Художньо-естетичний світогляд у структурі педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін / С.О. Соломаха // Учитель мистецьких дисциплін у дискурсі педагогічної майстерності: монографія / І.А. Зязюн, Г.Г. Філіпчук, О.М. Отич та ін.; за наук. ред., передм, і післямова О.М. Отич. – Бердянск : Видавець Ткачук О.В., 2013. – С. 115 – 129.
5. Шевченко Т.Г. Твори: у 5 т. / Тарас Григорович Шевченко; вступ. ст. та примітки В.С. Бородіна. – К.: Дніпро, 1978. – Т. 4: Повісті. – 1978. – 412 с.